

LAKIALOITE 84/2003 vp

Laki työsopimuslain 4 luvun 4 §:n ja lasten koti- hoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain 13 §:n muuttamisesta

Eduskunnalle

Tämä on rinnakkaislakialoite hallituksen esitykselle HE 22/2003 vp.

Voimassa olevien lakien mukaan osittaisella hoitovapaalla voi olla sen kalenterivuoden loppuun, jolloin lapsen ensimmäinen lukukausi peruskoulussa päättyy. Työajan lyhentäminen on mahdollista myös alle 3-vuotiaiden vanhemmille osittaisen hoitovapaan kautta, mutta tätä mahdollisuutta käyttää selvästi alle kaksituhatta perhettä vuosittain.

Isien ja äitien, lapsiperheiden vanhempien, työssäkäynti on yleisempää kuin muissa kotitalouksissa. Myös heidän viikoittainen työpanoksensa (64 h/vk) on suurempi kuin työikäisten lapsettomien pariin (48 h/vk). Stakesin tutkimuksesta "Mikä lapsiamme uhkaa" ilmenee, että noin 250 000 lapsen vanhemmat tekevät yliopintia työpäiviä ja joka viidennen lapsen molemmat vanhemmat työskentelevät epätyypillisinä aikoina. Työsuojelupiirien tuoreen selvityksen mukaan työpaikoilla rikotaan edelleen suhteellisen yleisesti työaikalainsäädäntöä työnantajan vaatimuksesta, työn vaativuudesta tai lisäansioiden tarpeesta johtuen. Lasten näkökulmasta merkittävä osa elintaso on mahdollisuus viettää aikaa oman vanhemman kanssa omassa kodissa. Työn jakautumisen kannalta voidaan pitää merkittävänä epäkohtana, että juuri isät ja äidit tekevät paljon työtä kodin ulkopuolella, enemmän kuin muut miehet ja naiset keskimäärin.

Vanhemmat tekevät lasten hoidon vuoksi varsin vähän järjestelyjä työaikoihinsa esimerkiksi lyhentämällä päivittäistä tai viikoittaista työaika. Isät eivät käytä mahdollisuutta osa-aikaisuuteen juuri lainkaan, ja heidän työnteossaan onkin nähtävissä muutos lähinnä työnantajan eduksi. Isien keskimääräinen työpanos on selkeästi suurempi kuin muiden työikäisten miesten. Äidit työskentelevät osa-aikaisesti jonkin verran yleisemmin kuin muut naiset, mutta yleisempää on jättäytyä pienen lapsen vuoksi kokonaan pois työmarkkinoilta. Väestöliiton perhebarometrin mukaan yli 40 % päiväkotilasten vanhemmista haluaisi jäädä kotiin hoitamaan lapsiaan, jos se olisi taloudellisesti mahdollista.

Tuoreissa tutkimuksissa on todettu vanhempien, etenkin äidin, työuupumuksen ennakoiavan lapsen psyykkistä pahoinvointia, erityisesti masennusta ja itsemurha-alttiutta. On hälyttävää, että nuoret alle 35-vuotiaat työssä käyvät naiset kärsivät selvästi aikaisempaa enemmän stressistä ja uupumuksesta. Tähän ikäryhmään sijoittuu valtaosa pienten lasten äideistä. Työelämä vaatii vanhemmilta eniten juuri silloin, kun lapset tarvitsisivat kipeimmin vanhempiensa aikaa. Suomalaisen lasten elintaso on näistä näkökulmista katsoen selvästi alempi kuin esimerkiksi Keski-Euroopassa, jossa työajan jousto elämäntilanteen mukaan on paremmin järjestetty kuin meillä. Myös muissa Pohjoismaissa on selvästi yleisempää, että pienten lasten vanhemmat tekevät

osapäivätyötä. Lapsen tarpeet ja etu jäävät meillä kiireisen työelämän jälkeen toissijaisiksi.

Työaika-laissa on otettu huomioon myös muiden kuin pienten lasten vanhempien tarpeet siirtä koko-aikatyöstä lyhyempään työaikaan eri elämäntilanteissa. Jos työntekijä haluaa sosiaalisista ja terveydellisistä syistä tehdä työtä säännöllistä työaikaan lyhyemmän ajan, työnantajan on pyrittävä järjestämään työt niin, että työntekijä voi tehdä osa-aikatyötä. Tällä työaika-säännöksellä on kuitenkin lähinnä tarkoitus turvata työntekijän työkyvyn säilyminen mahdollisimman pitkään. Lainsäädäntö mahdollistaa osa-aikatyösopimuksen tekemisen aina, kun osapuolet ovat siitä yksimielisiä, eli sopimuksenvaraisesti, mutta ei varsinaisesti ohjaa nykyisellään muiden kuin alle 3-vuotiaiden ja ekaluokkalaisten vanhempia työajan lyhentämiseen.

Vanhempien mahdollisuuksia osa-aikatyön tekemiseen tulee laajentaa. Osa-aikatyön edistämiseksi parannetaan vanhempien mahdollisuuksia huolehtia itse lapsistaan siten, että he samalla voisivat säilyttää yhteytensä työelämäänsä. Jos vanhempi saisi taloudellisen mahdollisuuden jaksaa aikaansa työlle ja lapsilleen, parannettaisiin sekä lapsen että vanhemman hyvinvointia ja myös työnantaja hyötyisi lisääntyneestä työte-

hosta. Lisäksi lapsen syntymästä saakka kotona olleen vanhemman paluu täysipäiväiseen työelämään tulisi helpommaksi. Osa-aikatyöskentely vapauttaa myös vanhempien aikaa pienten koululaisten iltapäivähoitoon sekä aikaa vahvempaan kasvatusvastuuseen isommista koululaisista. Murrosikäiset nuoretkin tarvitsevat ensisijaisesti läsnä olevaa vanhempaa, ei lisätunneista tulevaa palkkaa. Lakialoitteessa esitetään, että näiden osa-aikatyön etujen saavuttamiseksi osittaisen hoitovapaan ajalta maksettavaa osittaista hoitorahaa maksetaan nykyisen kolmen vuoden ikärajan sijaan alle 12-vuotiaan vanhemmalle ja hoitoraha porrastetaan riippuvaiseksi vanhemman tulotasosta siten, että ansionmenetyksestä korvataan puolet, mutta korkeintaan 250 euroa kuukaudessa. Aloitteessa esitetään myös, että työsopimuslain mukaista oikeutta saada osittaista hoitovapaata laajennetaan siihen saakka, kunnes lapsi täyttää 15 vuotta ja annetaan vanhemmalle mahdollisuus siirtyä osa-aikatyöhön suoraan muiden perhevapaiden jatkoksi.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että eduskunta hyväksyy seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

työsopimuslain 4 luvun 4 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 26 päivänä tammikuuta 2001 annetun työsopimuslain (55/2001) 4 luvun 4 §:n 1 momentti seuraavasti:

4 luku

Perhevapaat

4 §

Osittainen hoitovapaa

Työntekijä, joka on ollut saman työnantajan työssä yhteensä vähintään 12 kuukautta viimeksi kuluneen 24 kuukauden aikana, voi saada lap-

sensa tai muun hänen taloudessaan vakituisesti asuvan lapsen hoitamiseksi osittaista hoitovapaata sen kalenterivuoden loppuun, jona lapsi täyttää 15 vuotta. Jos työntekijä haluaa jäädä osittaiselle hoitovapaalle suoraan äitiys- tai vanhempainlomalta tai hoitovapaalta, työssäoloaika lasketaan tällaista jaksoa edeltävältä 24 kuukaudelta. Lapsen molemmat vanhemmat tai huoltajat eivät saa pitää osittaista hoitovapaata

samanaikaisesti. Työntekijän on tehtävä esitys osittaisesta hoitovapaasta viimeistään kaksi kuukautta ennen vapaan alkamista.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 2004.

2.

Laki

lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain 13 §:n muuttamisesta (HE:een sisältymätön uusi lakiehdotus)

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta 20 päivänä joulukuuta 1996 annetun lain (1128/1996) 13 §:n 1, 2 ja 4 momentti, sellaisena kuin niistä on 4 momentti laissa 562/2000, seuraavasti:

13 §

Osittainen hoitoraha

Virka- tai työsuhteessa olevalla Suomessa tosiasiallisesti asuvalla alle kaksitoistavuotiaan lapsen vanhemmalla tai muulla huoltajalla, jonka keskimääräinen päivittäinen työaika on lapsen hoidon vuoksi enintään 6 tuntia ja keskimääräinen viikoittainen työaika enintään 30 tuntia, on oikeus saada osittaista hoitorahaa.

Osittaista hoitorahaa ei makseta, kun lapsen vanhempi tai muu huoltaja itse hoitaa lasta tai tämän sisarusta saaden kotihoidon tukea.

Osittainen hoitoraha on kalenterikuukaudessa puolet laskennallisesta ansionmenetyksestä, mutta korkeintaan 250 euroa kuukaudessa. Tukeen on oikeutettu ainoastaan toinen lapsen vanhemmista tai yksi lapsen muu huoltaja.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 2004.

Helsingissä 8 päivänä syyskuuta 2003

Bjarne Kallis /kd
Leena Rauhala /kd
Kari Kärkkäinen /kd
Sari Essayah /kd

Lyly Rajala /kd
Päivi Räsänen /kd
Toimi Kankaanniemi /kd